

VABILO k sodelovanju

Pomladni natečaj Šolskih ekovrtov "DOBRA SORTA"

Ljubljana, 22. 3. 2023

Drage mentorice in mentorji šolskih/vrtčevskih ekovrtov!

Veseli smo, da vas lahko povabimo k sodelovanju na pomladnem natečaju DŠEV, ki smo ga poimenovali **DOBRA SORTA**.

Z našimi vrtovi med drugim spodbujamo gojenje in uživanje lokalne, ekološko in sezonsko pridelane zelenjave in sadja. S tem skrbimo za svoje zdravje in zdravje našega planeta. V vrtu se pri izbiri semen srečujemo s pojmom "vrsta" in "sorta". Ko na primer izbiramo solato, naletimo na veliko imen – Ljubljanska ledenka, Posavka, Unicum, Vegorka, Mima ... to so imena sort. Kaj pa sploh je sorta in kako izberemo pravo za nas?

KLJUČNI NAMENI NATEČAJA:

1. Spoznavanje pomena **zelenjave ali sadja, ki so prilagojeni lokalnemu okolju** (za vse starostne stopnje).
2. Spoznavanje pridelovanja semen in pojma "**sorta**" kmetijskih rastlin (za razliko od **vrste**) – 2. in 3. triada OŠ in srednješolci.

Termini:

Na natečaj se lahko prijavite do **4. aprila**. Rok za pošiljanje vaših prispevkov je **22. maj 2023** (svetovni dan biotske raznovrstnosti), rezultate pa bomo objavili **5. junija 2023**, ko obeležujemo svetovni dan okolja.

Kdo lahko sodeluje:

Vsi VIZ, vključeni v program ŠEV, in sicer z razredom (enim ali več), interesno skupino/krožkom ali skupino (eno ali več), v kateri je vsaj 5 otrok oz. učencev. Lahko so tudi starostno mešane skupine, kjer vsak lahko opravi svoji starosti primerno delo.

Vsebina in načini dela:

Ker želimo spodbuditi ustvarjalnost mentorjev in otrok, podajamo predvsem usmeritve. Najpomembnejše je, da samo projektno delo in rezultati čim bolj izpolnjujejo ključna namena natečaja (ob upoštevanju starosti otrok).

Izdelek – poročilo:

Besedilo v obsegu od 2 do največ 6 strani (brez slik – s slikami lahko tudi več), ki ga pošljete po e-pošti.

Povzetek naloge:

- **Učenci 2. in 3. triade OŠ in srednješolci** pripravijo mini projekt – seminarsko nalogo, v kateri predstavijo svoje ugotovitve glede lokalnih **sort zelenjave ali sadja**. Delo si lahko razdelijo in potem združijo in predebatirajo svoje ugotovitve, ter pripravijo poročilo in objavo za spletno stran. Obseg poročila ni tako pomemben, bolj pomembno je, da so zajete najbolj bistvene stvari; lahko obsega od 2 do največ 6 strani (brez slik – s slikami lahko tudi več).
- Za **vrtce in učence 1. triade OŠ** sodelovanje zelo poenostavimo in prilagodimo starosti otrok, tako da se osredotočimo bolj na izvajanje dejavnosti v vrtu oziroma sadovnjaku in na opažanja

otrok, kar potem vzgojitelj/učitelj opiše. Najlaže bo z istočasnim gojenjem dveh očitno različnih sort zelenjave (npr. sorti rdeče in zelene solate) ali pa z opazovanjem dveh različnih sort sadja (npr. dve sorti jablan, dve sorti hrušk, malin ...), ki jih že imate v vrtu/sadovnjaku (spremembe v letnih časih, čas cvetenja, zorenja itd.).

- Vsi pa lahko za popestritev poročila poleg tega tudi kaj narišejo na temo natečaja!

Po zaključku natečaja bomo seminarske naloge objavili na spletni strani ŠEV, zato se s prijavo nanj obvežete, da nam to objavo dovolite. Zaželeno pa je tudi, da jih objavite tudi na lastnih spletnih straneh, če je to možno.

Objave, izbor najboljših in nagrade:

Seveda boste zvezde vsi, ki boste v natečaju sodelovali! Kar je najpomembnejše, vsi sodelujoči boste pri tem pridobili pomembno osnovno vrtničkarsko znanje! A vseeno bomo petim najboljšim VIZ podelili priznanja in knjižne nagrade. Vse izdelke pa bomo predstavili na naši spletni strani.

O rezultatih boste obveščeni med 22. 5. in 5. 6. 2023 po e-pošti.

Poleg tega bomo najboljšo skupino/razred popeljali na "vrtnarski" oziroma "sadjarski" izlet (lokacijo določimo naknadno). Izlet bo predvidoma organiziran med 5. 6. in 24. 6. 2023.

Društvo Šolski ekovrtovi

Trubarjeva 50 (Okoljski center), 1000 Ljubljana

Tel.: 041 725 991

solski.ekovrt@itr.si

www.solskiekovrt.si

USMERITVE za delo za učence 2. in 3. triade OŠ in srednješolce

(za nižje starosti ustrezno poenostavimo)

Sodelujoči naj najprej spoznajo pojma "sorta" in "vrsta".

Poenostavljeno, različne vrste zelenjave ali sadja, npr. fižol, paradižnik, solata ... ali jablane in hruške se praviloma med seboj ne morejo oploditi – križat. Različne sorte iste vrste (npr. sorte solate, sorte jablan) pa se lahko).

Spoznajo tudi, da nekatere vrste zelenjave razvijejo semena že v prvem letu setve (npr. paradižnik, buče ...), druge pa šele v naslednjem letu (zelje, korenček ...).

Raziščejo, katere so lokalne oziroma regionalne sorte zelenjave ali sadja na njihovem območju (občina, regija ...) – so to morda različne sorte zelja, radiča, čebule ...; ali jablane, marelice ...? Med sorodniki, znanci ali pa lokalnimi kmeti/zelenjadarji/sadjarji povprašajo, katere so te sorte, ali so kakšne še posebej znane in cenjene, zakaj so tako cenjene, ali semena oziroma sadike zanje tudi sami razmnožujejo, in podobno (primeri vprašanj v nadaljevanju). Ugotovitve zabeležijo, predebatirajo.

Eno takšno sorto zelenjave ali sadja si izberejo ter jo predstavijo:

- s fotografijami (če je možno, v različnih fazah rasti) in

- opisom njenih značilnosti.

- Bolj zahtevno vprašanje je, na kaj je pri tej vrsti zelenjave ali sadja treba paziti, da lahko pridelamo seme ali sadike, ki bo dalo rastline, enake starševskim rastlinam. Če je možno, zelenjavo tudi posejejo in skušajo pridelati seme (to sicer ne bo uspelo do zaključka natečaja, a nič zato!). To vprašanje je primernejše za 3. triado OŠ in za SŠ; namen je, da spoznajo, da je pridelovanje semen lahko zelo zahtevno, odvisno od vrste zelenjave.

Srednješolci tudi pojasnijo, kaj so *avtohtone sorte*, kaj so *udomačene (tradicionalne) sorte* in kaj so *nove domače sorte*. Ugotovijo, zakaj so te tri skupine sort pomembne.

V šolskem vrtu pa lahko posejejo ali posadijo dve ali tri različne sorte zelenjave po želji in potem opazujejo razlike – v barvi listov ali plodov, okusu, načinu in hitrosti rasti, in podobno. Enostavno bo s solato ali paradižnikom (ki pa bo zorel šele v času počitnic).

Komunikacija dela in ugotovitev:

Šole/vrtci, ki imajo to možnost, lahko pripravijo tudi objavo rezultatov projekta na svoji spletni strani.

Možne so tudi druge dejavnosti za boljšo komunikacijo rezultatov (s tem širimo znanje o lokalnih/domačih/avtohtonih sortah). Na primer **srednješolci** lahko izdelajo tudi QR kodo, s katero bo možno dostopati do opisa sorte, objavljenega na spletni strani, in jo delijo s svojim krogom znancev ali širše.

Primeri vprašanj, s katerimi otroke usmerjamo pri raziskavi:

Ali poznaš razliko med vrsto in sorto kmetijskih rastlin?

Ali lahko odkriješ kakšne lokalne oziroma regionalne **sorte** na tvojem območju? Povprašaj o tem svoje sorodnike, znance, bližnje kmete oziroma pridelovalce.

Katera je najbolj znana sorta (zelenjave ali sadja) v našem kraju ali naši regiji?

Odkrij, katera je najljubša sorta (zelenjave ali sadja) tvojih sorodnikov, znancev, bližnjih kmetov, zelenjadarjev, sadjarjev ... Naj tudi povejo, zakaj so izbrali prav to!

Ugotovi, ali za kakšne vrste in sorte zelenjave seme pridelajo sami! Če da, za katere? / Ugotovi, ali za kakšne vrste in sorte sadja sadike pridelajo sami! Katere?

Na kaj je treba paziti, da bo zelenjava, ki bo zrastle iz pridelanih semen, res imela enake značilnosti kot "starši"? (pojasnilo: je različno za različne vrste zelenjave, odvisno od tega, ali se med seboj oprašijo cvetovi na isti rastlini – samoprašne rastline, ali pa so tujeprašne, več o tem je v literaturi, npr. https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/druga_gradiva/kviz_mladi_in_kmetijstvo/semelarstvo_mladi_in_kmetijstvo.pdf).

Opiši, kako se pravilno lotiš razmnoževanja semen te zelenjave?

Posej/posadi to zelenjavo na šolskem/vrtčevskem ekovrtu, ko je za to primeren čas. Opiši, kako se razvija, koliko časa mine med posameznimi *fazami* rasti in kdaj je primerna, da jo pospravimo in pojemo (ali shranimo)?

Opiši značilnosti izbrane znane sorte v tvojem kraju ali regiji. Ugotovi, kakšne razmere potrebuje za dobro rast. (Pri zelenjavi) opiši, v kakšni obliki jo ti najraje ješ? Poslikaj jo (če je možno, v različnih fazah rasti) in skupaj z opisom objavi na spletni strani.

Izdelaj QR kodo za dostop do opisa in jo deli s prijatelji (srednješolci).

PRIJAVNICA

Prijavljamo se za sodelovanje v **Pomladnem natečaju Šolskih ekovrtov "DOBRA SORTA"**:

Ime VIZ: _____

Mentor/ica šolskega ekovrta: _____

e-naslov in tel. št. mentorja/mentorice: _____

Prijavljamo sodelovanje _____

(napišite, kdo bo sodeloval: razred, krožek ali skupina, starost (oziroma kateri razred); če jih bo več, napišite tudi število razredov/skupin).

Svoj prispevek na natečaj bomo poslali **po e-pošti** do **22. maja 2023** na naslov solski.ekovrt@itr.si.

S prijavo se strinjamo tudi z objavo rezultatov, ki jih bomo poslali, na spletni strani www.solskiekovrt.si in družabnih omrežjih DŠEV.

Kraj in datum: _____

Prijavnico prosimo pošljite **po e-pošti** do **4. aprila 2023** na naslov solski.ekovrt@itr.si.